

Universitätsbibliothek Wuppertal

Sexti Julii Frontini, Viri Consularis, Quæ Exstant

Frontinus, Sextus Iulius

Amstelodami, 1661

Liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1185)

D
CAP. I. De rebus in CAP. VI. De rebus in CAP. VII. De rebus in CAP. VIII. De rebus in CAP. IX. De rebus in CAP. X. De rebus in CAP. XI. De rebus in CAP. XII. De rebus in CAP. XIII. De rebus in CAP. XIV. De rebus in CAP. XV. De rebus in CAP. XVI. De rebus in CAP. XVII. De rebus in CAP. XVIII. De rebus in CAP. XIX. De rebus in CAP. XX. De rebus in CAP. XXI. De rebus in CAP. XXII. De rebus in CAP. XXIII. De rebus in CAP. XXIV. De rebus in CAP. XXV. De rebus in CAP. XXVI. De rebus in CAP. XXVII. De rebus in CAP. XXVIII. De rebus in CAP. XXIX. De rebus in CAP. XXX. De rebus in CAP. XXXI. De rebus in CAP. XXXII. De rebus in CAP. XXXIII. De rebus in CAP. XXXIV. De rebus in CAP. XXXV. De rebus in CAP. XXXVI. De rebus in CAP. XXXVII. De rebus in CAP. XXXVIII. De rebus in CAP. XXXIX. De rebus in CAP. XL. De rebus in CAP. XLI. De rebus in CAP. XLII. De rebus in CAP. XLIII. De rebus in CAP. XLIV. De rebus in CAP. XLV. De rebus in CAP. XLVI. De rebus in CAP. XLVII. De rebus in CAP. XLVIII. De rebus in CAP. XLIX. De rebus in CAP. L. De rebus in CAP. LI. De rebus in CAP. LII. De rebus in CAP. LIII. De rebus in CAP. LIV. De rebus in CAP. LV. De rebus in CAP. LVI. De rebus in CAP. LVII. De rebus in CAP. LVIII. De rebus in CAP. LIX. De rebus in CAP. LX. De rebus in CAP. LXI. De rebus in CAP. LXII. De rebus in CAP. LXIII. De rebus in CAP. LXIV. De rebus in CAP. LXV. De rebus in CAP. LXVI. De rebus in CAP. LXVII. De rebus in CAP. LXVIII. De rebus in CAP. LXIX. De rebus in CAP. LXX. De rebus in CAP. LXXI. De rebus in CAP. LXXII. De rebus in CAP. LXXIII. De rebus in CAP. LXXIV. De rebus in CAP. LXXV. De rebus in CAP. LXXVI. De rebus in CAP. LXXVII. De rebus in CAP. LXXVIII. De rebus in CAP. LXXIX. De rebus in CAP. LXXX. De rebus in CAP. LXXXI. De rebus in CAP. LXXXII. De rebus in CAP. LXXXIII. De rebus in CAP. LXXXIV. De rebus in CAP. LXXXV. De rebus in CAP. LXXXVI. De rebus in CAP. LXXXVII. De rebus in CAP. LXXXVIII. De rebus in CAP. LXXXIX. De rebus in CAP. LXXXX. De rebus in CAP. LXXXXI. De rebus in CAP. LXXXXII. De rebus in CAP. LXXXXIII. De rebus in CAP. LXXXXIV. De rebus in CAP. LXXXXV. De rebus in CAP. LXXXXVI. De rebus in CAP. LXXXXVII. De rebus in CAP. LXXXXVIII. De rebus in CAP. LXXXXIX. De rebus in CAP. LXXXXX.

SEXTI
JULII PRONTINI
VIRI CONSULARIS,
IN
STRATEGEMATON
LIBRUM TERTIUM.

PRÆFATIUNCULA.

SI priores libri responderunt titulis suis, & lectorem hucusque cum attentione perduxerunt, edam nunc circa oppugnationes urbium defensionelque strategemata: * nec morabor ullâ prælocutione, prius traditurus, quæ oppugnandis urbibus usui sunt, tum quæ obsessos instruere possint: depositis autem operibus & machinamentis, quorum expletâ jam pridem inventione, nullam video ultra artium

* **N**ec morabor ullâ prælocutione] Melius prælocutione, ut in Scriverii membranæ exaratum legitur. Morari prælocutione est ἀπομύζειν. Hefychius:

ἀναβάλλεται; ἀπομύζεται; quomodo legendum pridem sustinuerunt erudiri. Quintilianus VI. i. principia dicere, dixit ex lege Attica.

tium materiam; has circa expugnationem species strategematon fecimus:

LIBER

INDEX CAPITUM.

- CAP. I.** **D**E repentino impetu.
- CAP. II.** De fallendis iis qui obsidentur.
- CAP. III.** De eliciendis ad prodicionem.
- CAP. IV.** Per qua hostes ad inopiam redigantur.
- CAP. V.** Quemadmodum persuadatur obsidionem (esse) permansuram.
- CAP. VI.** De destructione presidiorum hostium.
- CAP. VII.** De fluminum derivatione & vitiatione aquarum.
- CAP. VIII.** De injiciendo obsessis pavore.
- CAP. IX.** De irruptione ex diversa parte quam expectamus.
- CAP. X.** De insidiis, per quas eliciantur obsessi.
- CAP. XI.** De simulatione regressus.

Ex contrario circa tutelam obsessorum:

- CAP. XII.** De excitanda cura suorum.
- CAP. XIII.** De emitendo & recipiendo nuntio.
- CAP. XIV.** De introductionis auxilii, & comitibus suggerendis.
- CAP. XV.** Quemadmodum efficiatur, ut qui deerant abundare videantur.
- CAP. XVI.** Quia rursus proditoribus & transfugas occurratur.
- CAP. XVII.** De eruptionibus.
- CAP. XVIII.** De constantia obsessorum.

Quia rursus proditoribus & transfugas occurratur.

Quia rursus proditoribus & transfugas occurratur.

Quia rursus proditoribus & transfugas occurratur.

SEXT. JUL. FRONT. STRATEG.

LIBERTERTIUS,

CAPUT I.

De repentino impetu.

EXEMPLO I.

QUINTIUS COS. victis acie ¹ *Æquis* & *Volsis*, cum *Antium* oppidum expugnare statuisset, ² ad concionem vocato exercitu, exposuit quàm id necessarium & facile esset, si non differretur: eoque impetu, ³ quem exhortatio concitaverat, aggressus est urbem.

II. *M. Cato* animadvertit, in *Hispania*, potiri se quodam oppido posse, ⁴ si inopinantes invaderet: *quatrídvi* itaque iter *biduo* per *confragosa* ⁵ & *deserta* emensus, nihil tale metuentes oppressit hostes: victoribus deinde suis causam tam facilis eventus requirentibus, dixit: tum illos *victoriam* adeptos, cum *quatrídvi* iter ⁶ *biduo* arripuerunt.

CAPUT

1. *Æquis*] *Æquis*, habent libri degeneres ac vilioris notæ.

2. *Ad concionem vocato exercitu*] Melius forte ex vestigiis scriptorum, *concione vocata, exercitui exposuit*, &c.

3. *Quem exhortatio*] MSS. quo exhortatos, &c.

4. *Si inopinantes*] Idem, *inopinatos*. Notavimus ad librum primum cap. I. nec juvat actum agere in persequendis *desertis*.

5. *Deserta emensus*] In MSS. *Scrivevii, nisus*.

6. *Biduo arripuerunt*] Offendit *Stevvechium* geminatio *caninæ* literæ, & scriptum esse arripuerunt opinatur, quod valet ac arripuerunt. Nihilominus *Barthius* sinceram *æaqlv* contendit esse, *corripuerunt*; quod non vehementer improbo. *Corripere* gradum, viam; iter, spatium; soleant esse apud omnes auctores. *Virgilius* lib. V. *Æneidos*:

Corripiunt spatium medium, foribusque propinquant:

Ubi bene Servius, raptim peragunt:

De fallendis iis qui obsidentur.

EXEMPLUM I.

DOMITIUS Calvinus, cum obsideret Lucam oppidum Ligurum, situ non tantum & operibus, verum etiam propugnatorum præstantiâ tutum, circuire muros frequenter omnibus copiis instituit, easdemque reducere in castra. Quâ consuetudine inductis ita oppidanis, ut crederent exercitationis id gratiâ facere Romanum, & ob hoc nil ab eo conatu caventibus, morem illum obambulandi in subitum direxit impetum, & occupatisque mœnibus expressit, ut seipsum dederent & oppidum.

II. C. Duillius Cos. subinde exercendo milites remigisque, consecutus est, ut secutis Carthaginensibus usque in id tempus innoxie consuetudinis, subito admotâ classe, murum occuparet.

III. Hannibal, in Italia, multas urbes cepit, cum Romanorum habitu quosdam suorum ex longo belli usu Latine quoque loquentes præmitteret.

IV. Arcades, Messeniorum castellum obsidentes, factis quibusdam armis 3 ad similitudinem hostilium, eo tempore quo successura alia præsidia his exploraverant, instructi eorum qui expectabantur ornati, admissique per hunc erro-

rem,

I. **C**um obsideret Lucam] Perperam nonnulli, *Lucriam*; ut Parisiens. vel *Lueriam*, ut Modianus.

2. Occupatisq; mœnibus expressit] Ita rectè Modius: non, ut alias, *oppressit*.

3. Ad similitudinem hostilium] MSS. Scriverii, *hostium*. Nobis religio est vulgatum sollicitare. Deinceps errorem sumit, pro dolo

composito, ut etiam exemplo ultimo hujusdem capituli. Talis error Græcis est *περὶ τῆς πόλεως*, aut etiam *περὶ τῆς πόλεως*: unde *περὶ τῆς πόλεως* & *περὶ τῆς πόλεως*, molitione clandestina, sive proditorum ope urbem occupare. Thucyd. lib. IV. *ὡς ἴδοντο οἱ περὶ τῆς πόλεως, & δὴν ἐκείνην ἔειπεν οἱ τοῖς πέλεισι*. Alia est *περὶ τῆς πόλεως*, apud Græcos pole- micos.

rem, ut focii, possessionem loci, & strage hostium adepti sunt.

V. Cimon dux Atheniensium, in Cariâ insidiatus cuidam civitati, religiosum incolis templum Dianæ, lucumque qui extra muros erat, noctu improvisus incendit: effusisque oppidanis ad opem adversus ignes ferendam, vacuum defensionibus cepit urbem.

VI. Alcibiades dux Atheniensium, cum civitatem Agrigentinarum egregiè munitam obsideret, petito ab eis consilio, diu tanquam de rebus ad commune pertinentibus differuit in theatro, ubi ex more Græcorum locus consultationi præbebatur; dumque consilii specie tenet multitudinem, Athenienses, quos ad id præparaverat, incustoditam urbem ceperunt.

VII. Epaminondas Thebanus, in Arcadiâ die festo ef-

1. *Strage hostium*] P. cum strage

2. *Agrigentinarum*] In eodem P. *Agrigentorum*: melius in optimis membranis, *Agragantinarum*: nam *Agragantum* hujus urbis nomen legitur apud antiquos; unde *Αγραγαντινός*, *Agragantinus*, vel *Agrigentinus*. Et in nummis argenteis hujus civitatis nomen occurrit, ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ.

3. *Obsideret*] Fortassis legendum *desideraret*, vel tale aliquid; sed excutiantur historiæ.

4. *Differuit in theatro*] *Εν τῷ θεάτρῳ*, vel *ἐφορείῳ*, ut Græci loquuntur: quale *μυσία* ἢ *μεγάλη πόλη* apud Arcadas. Nam Græcis & Græciensibus plerisque *theatrum* pro curiâ, foro, comitio fuit, in quo de rebus publicis discebant, vel ad commune pertinentibus. Justinus lib. XXII. Popu-

lum in theatrum vocari jubet: Tacitus historiis. *Theatrum ingressos, ubi illis consultare mos est.* Quod etiam ab Aufonio discimus, *Ludo septem Sapientum*, in Prologo.

Quid erubescis tu, rogare Romule,

Scenam quod introibunt tam clari viri?

Nobis pudendum est hoc, non tibi Atticis

Quibus theatrum curia præbet vicem:

Nostri negotiis sua loca sortitæ data,

Campus comitiis, ut conscriptis Curia.

Forum atque rostra separat jus civium.

Vna est Athenis, atque in omni Græcia

Ad consulendum publici sedes loci.

fusè 1 extra mœnia vagantibus hostium fœminis, plerosque ex militibus suis muliebri ornatu immiscuit: quâ simulatio-
ne illi intra portas 2 sub noctem recepti, ceperunt oppi-
dum, & suis aperuerunt.

VIII. Aristippus Lacedæmonius, festo die Tegeatarum, quo omnis multitudo, ad celebrandum Minervæ sacrum, urbe egressa erat, jumenta fœccis frumentariis paleâ refertis onusta Tegeam misit, agentibus ea militibus, qui negotia-
torum specie inobservati portas aperuerunt suis.

IX. 3 Antiochus, in Cappadociâ, ex castello Suendâ, quod obsidebat, jumenta frumentatum egressa interceptit; occisisque calonibus, eorundem vestitu milites suos, tan-
quam frumentum reportantes, submitit. Quo errore illi, custodibus deceptis, castellum intraverunt, admiseruntque milites Antiochi.

X. Thebani, 4 cum portum Sicyoniorum nullâ vi redi-
gere in potestatem suam possent, 5 navem ingentem arma-
tis compleverunt, expositâ super merce, ut negotiatorum
specie fallerent: ab eâ deinde parte murorum, quæ longissi-
mè remota erat, apparere paucos disposuerunt, 6 cum qui-
bus è nave quidam egressi inermes simulatâ rixâ, occurre-
runt:

1. *Extra mœnia vagantibus hostium fœminis*] Non probo Rubenii conjecturam, qui bacchantibus ex Polyeno legendum satagit. At ille fœminas eas bibisse *ἀπὸ τοῦ οἴνου*, usque ad ebrietatem, & mox exivisse *ἐν τῇ νύκτι* nocturnum sacrificium. Ceterum in his coarctamus Pomoeria Latinorum, si in narrando semper ad verbum transmatinos assequimur.

2. *Sub noctem recepti*] nocte Parisiensis.

3. *Antiochus*] Idem Antiochius: quod omnimodò damnamus: sta-

tim, Sueda & Sumeda, diversi manuscripti, pro Suenda, exhibuerunt doctissimo Scriverio.

4. *Cum portum Sicyoniorum*] P. Sycioiorum: transpositis literis.

5. *Navem ingentem armatis compleverunt*] Locum habuit in mente Poëtae — *uterumque armato milite complent*. De Baravo milite Brêda in cespitem scaphâ recepto, recentior multo est memoria, quam ut scribi tanquam obli-
terata debeat.

6. *Cum quibus à nave*] Prior vocula facit ne Latine quidem loqui Frontinum: idcirco à doctis jam-

runt: Sycioniis ad dirimendum id iurgium advocatis, Thebanæ naves & portum vacantem & urbem occupaverunt.

XI. Thymarchus Ætolus, 1 occiso Charmade Ptolemæi regis præfecto, chlamyde interempti & galero 2 ad Macedonicum ornatus est habitum, per hunc errorem pro Charmade in Sanniorum portum receptus occupavit.

jamdudum non eliminatam miramur.

1. Occiso Charmade] Aliàs *Carneade*, ex connexionione literarum. Et statim *Sanniorum*, in Scriverii scriptis. P. *Saniorum*. Sic mutandum.

2. Ad Macedonicum ornatus est habitum] Id est, instar Charmadis Macedonis ornatus est. Solinus: *honore & pretio ad smaragdos vi-*

ret. τῆ πρῆν αὐτὸς σμυραγίδης. Sic *Grammaticus ad Scaurum*; *Rhetor ad Fabium*, & alia. *Ornatus ad habitum Macedonicum*, instar Macedonis armatus. Malè *armatus*, pro *ornatus* in Arceriano scriptum fuit. *Ornatus est enim armatus*; & ornamenta, sunt *arma*. Inde de gladiatore apud Senecam, *qui per ornamenta percussus est*. Supra notamus.

CAPUT III.

De eliciendis ad proditionem.

EXEMPLUM I.

I PAPHYRIUS Curfor Cos. apud Tarentum, Miloni, qui tum præsidio Epirotarum urbem obtinebat, salutem ipsi & popularibus, si per illum oppido portiretur, pollicitus est. Quibus præmiis ille corruptus, persuasit Tarentinis, ut se legatum ad Consulem mitterent: à quo plena promissa 2 ex pacto referens, in securitatem oppidanos resoluit; atque ita incustoditam urbem Curfori tradidit.

II. Marcellus, cum Syracusanum quendam Sosistratum ad proditionem sollicitasset, ex eo cognovit remissiores custodias fore die festo, quo 3 Epicides præbiturus esset vini

1. Paphyrius Curfor] Paphyrius, Parisiensis.

2. Ex pacto referens] καὶ συνθήκῃ: quod vehementer placet. Sta-

epu-
tim exemp. seq. M. Marcellus, in auctiore Pat.

3. Epicides] MS. *Ephicydes*. P. *Ephicides*. Deinceps venuste, præ-

epularumque copiam: insidiatus igitur hilaritati, & quæ eam sequebatur socordia, munimenta conscendit, vigilibusque caesis, aperuit exercitui Romano urbem nobilibus victoriis claram.

III. Tarquinius Superbus, cum Gabios in deditiorem accipere non posset, filium suum Sextum Tarquinium caesum virgis ad hostem misit: is inculatâ patris sævitiâ persuasit Gabinis, ut odio suo adversus regem uterentur; & dux ad bellum electus tradidit patri Gabios.

IV. Cyrus Persarum rex, 1 suum comitem Zopyrum, exploratâ ejus fide, truncatâ de industriâ facie ad hostes dimisit: ille assentante injuriarum fide, creditus inimicissimus Cyro, cum hanc persuasionem adjuvaret, procurrendo propius quotiens acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibi Babyloniorum urbem tradidit Cyro.

V. 2 Philippus oppido Samiorum exclusus, 3 Apollonio præfecto eorum, ad proditiorem corrupto, persuasit, ut plaustrum lapide quadrato oneratum, in ipso aditu portæ poneret: confestim deinde signo dato insecutus oppidanos, circa impedita portæ claustra, oppressit trepidantes.

VI. Hannibal apud Tarentum, quæ à præsidio Romano, duce Livio, tenebatur, 4 Eoneum quendam Tarentinum, quem

biturus esset, verbo rei familiaris

1. *Suum comitem Zopyrum*] Præambulorum duarum vocum ab ævo sequiori intrusum mihi semper visum est, quibus descriptor aliquis ex sæculo suo comitem dignitatis titulo Zopyrum vocavit. Sic interpretes Apollonii Tyrii, scriptor ævi fortassis non multum inferioris, de Cassiodoriano piscatore: *Ego sum Apollonius Tyrius, cui dimidium tribuisti tribunarium, & donavit ei CC. sestertia argenti, & servos, & ancillas; & fecit eum comitem suum,*

usque dum vixit. De hoc autem facto vide Aristidem oration. 17. 7. ἐπεεξευδόμενος.

2. *Philippus oppido Samiorum*] Seniorum legitur in Vet. manuscripto. Puto melius: *Saniorum*, ἡ Σανειών. Hoc verissimum est ἐπινοήσας à Sana. Sed & Σανειώνι vocabantur oppidi hujus incolæ. Rectum igitur est *Seniorum & Saniorum*, non *Samiorum*.

3. *Apollonio præfecto*] P. Apollonide.

4. *Eoneum*] *Conemum*. MSS. *Niconem*.

quem ad prodicionem sollicitaverat, ejusmodi fallaciâ instruxit, ut ille per causam venandi noctu procederet, quasi id per hostem interdiu non liceret: egresso ipsi apros subministrabant, quos ille tanquam ex capturâ Livio offerret; idque cum sapius factum esset, & ideo minus observaretur, quâdam nocte Hannibal, venatorum habitu, Pœnos comitibus ejus immiscuit: qui cum onusti venatione, quam ferebant, recepti essent à custodibus, protinus eos adorti occiderunt. Tunc fractâ portâ admissus cum exercitu Hannibal omnes Romanos interfecit, exceptis his qui in arcem profugerant.

VII. Lyfimachus rex Macedonum, cum Ephesios oppugnaret, & illi in auxilio haberent Mandronem Archipiratam, qui plerumque oneratas prædâ naves Ephesum appellebat, corrupto ei ad prodicionem, junxit fortissimos Macedonum, quos ille restrictis manibus pro captivis Ephesum introduceret: qui postea, raptis ex arce armis, urbem Lyfimacho tradiderunt.

I. *Mandronem*] *Mendronem*, | scribe, qui plurimum oneratas &c. quidam vilioris notæ. Deinceps† fide membranarum.

CAPUT IV.

Per quæ hostes ad inopiam redigantur.

EXEMPLUM I.

FABIUS Maximus vastatis Campanorum agris, ne quid eis ad fiduciam obsidionis superesset, recessit sementis tempore, ut frumentum quod reliquum habebant, in faciones conferrent: reversus deinde renata protrivit, & ad famem redactis potitus est.

II. Antigonus adversus Athenienses idem fecit.

III. Dionysius, multis urbibus captis, cum Rheginos aggre-

I. **R**enata protrivit] Aliàs, | prostravit.

CAPIT V.

Quemadmodum persuadetur obsidionem esse
permanfuram.

EXEMPLUM I.

CLEARCHUS Lacedæmonius exploratum habens Thra-
cas & omnia victui necessaria in montes comportasse,
unâ quoque ope sustentari, quod crederent eum commea-
tus inopiâ recessurum: per id tempus, quo legatos eorum
venturos opinabatur, aliquem ex captivis in conspectu ius-
sit occidi, & membratim, tanquam alimenti causâ, in
contubernia distribui. Thracæ nihil non facturum perseve-
rantia causa eum credentes, qui tam detestabiles epulas su-
stinuisset experiri, in deditionem venerunt.

II. Tiberius Grachus, Lusitanis dicentibus, in decem
annos cibaria se habere, & ideo obsidionem non expaver-
scere, Undecimo, inquit, anno vos capiam. Quâ voce per-
territi Lusitani, quanquam instructi commeatibus, statim
se tradiderunt.

III. A. Torquato Græcam urbem oppugnanti, cum di-
ceretur, juventutem ibi studiosè jaculis & sagittis exerceri,
Pluris eam, inquit, propediem vendam.

Omnia victui necessaria Scri-
veriani, victu. δεχμαίνας.

2. Et membratim, tanquam a-
limenti causâ, in contubernia di-
stribui] Quidam, distribuit. Mem-
bratim; ut frustatim, dixit Apu-
lejus: Nacti prædam jacentem, mi-
serum illam adolescentem sic frustra-
tim disceperunt. IX. Melesiorum:
frustratim perperam legebatur, pro
frustatim. Glossæ; membratim &

Arnobius: membratim con-
jugem lancinatam: & alia.

3. Et ideo obsidionem] Obsidium,
lectio nostratum membranatum.
Glossæ: Obsidium, πολιορκία, ἡ ἐκ-
κλεισία. Florus lib. II. cap. 2. Re-
gulus jam ipsam bellis caput Cartha-
ginem urgebat obsidio. Quod so-
lenne est apud eundem auctorem.

4. Perterriti Lusitani] Præter-
riri; quidam librorum.

CAPUT VI.

De destructione praesidiorum hostium.

EXEMPLUM I.

SCIPIO Hannibale in Africam reverso, cum plura oppida, quæ ratio illi in potestatem redigenda dicebatur, firmis praesidiis diversa partis obtinerentur, subinde aliquam manum submittebat ad infestanda ea: novissime etiam, tanquam direpturus civitates, aderat; deinde simulato metu, refugio. Hannibal ratus veram esse ejus trepidationem, deductis undique praesidiis, tanquam de summa rerum dimicaturus, insequi coepit: ita consecutus Scipio, quod petierat, nudatas propugnatoribus urbes, per Masinissam & Numidas cepit.

II. P. Cornelius Scipio intellecta difficultate expugnandi Delminium, quia omnium concursu defendebatur, aggredi alia oppida coepit; & evocatis ad sua defendenda singulis, vacuum auxiliis Delminium cepit.

III. Pyrrhus Epirotarum rex, adversus Illyrios, cum civitatem, quæ caput gentis erat, redigere in potestatem suam vellet, ejus desperatione ceteras urbes petere coepit: consecutusque est, ut hostes fiducia velut satis munita turris ejus ad tutelam aliarum dilaberentur. Quo facto ipse rursus evocatis omnibus suis, vacuum eam defensoribus cepit.

IV. Cor-

DE summa rerum dimicaturus] Docuitur, perpetuam habuit P. Scribe, decertaturus: & sic saepe. Graeci dicunt κελύκη τῆ πόλεως ἢ ἀκροπόλιν, venule κελύκη τῆ ἰσθμίου. Delminium] Variè scriptum est hujus oppidi nomen in veteribus libris, Delminum, Delvinum,

Delminium, quorum nullum verius est, quam quod edidimus. Defendebatur] Hoc melius, quam defendatur. Deinde τὸ vacuum, male abest à Ver. Paris. & incuria librariorum omisita est. Vacuum eam defensoribus] Scribe. carvatum.

IV. Cornelius Rufinus Cos. cum aliquanto tempore Crotonam oppidum frustra obsedisset, quod inexpugnabile faciebat assumpta 1 in præsidia Lucanorum manus, simulavit se cepto desistere: captivum deinde magno præmio sollicitatum, misit Crotonam, qui (tanquam ex custodiâ effugisset) persuasit discessisse Romanos: id verum Crotonenses arbitrati, dimisere auxilia, destitutique propugnatoribus, 2 inopinati, & invalidi capti sunt.

V. Mago dux Carthaginiensium, victo Cn. Pisone, & in quâdam turre circumsepto, suspicatus ventura ei subsidia, perfugam misit, qui persuaderet appropinquantibus, captum jam Pisone: quâ ratione deterritis eis, reliqua victoriæ consummavit.

VI. Alcibiades in Sicilia, cum Syracusanos capere vellet, 3 ex Catanensibus, apud quos tum exercitum continebat, quendam exploratæ solertiæ submisit Syracusanis: is in publicum consilium introductus, persuasit, infestissimos esse 4 Catanenses Atheniensibus, & si adjuvarentur à Syracusanis, futurum ut opprimerent eos, & Alcibiadem. Quâ re adducti Syracusani universis viribus Catanam perituri processerunt, relictâ ipsorum urbe: quam à tergo adortus Alcibiades desolatam, ut superaverat, afflixit.

VII. Cleonymus Atheniensis Træzenios, qui præsidio Craterum tenebant, aggressus, tela quædam (in quibus scriptum erat, venisse se * ad liberandam eorum Rempublicam) intra

1. In præsidia Lucanorum] In præsidium L. Veteres cum meo. P.

2. Inopinati & invalidi capti sunt] Inopinati invalida capti sunt. MSS. Unde Scriverius dubitat, num legendum sit; inopinati vi valida capti sunt. Indubitanter.

3. Ex Catanensibus] ex Atheniensibus: Patiens. & statim, ad Syracusanos, non Syracusanis;

utrumque male.

4. Catanenses] Idem, Cathenienfes: unde conjicere est mendosam scripturam præcedentem, facili errore degenerantem. Catania & Catina dicitur, unde idem Catanenses, & Cathenenses; nunquam Cathenienfes. Catinam etiam video excusum paulo post in eodem libro.

* Ad

intra muros jecit: & eodem tempore captivos quosdam conciliatos sibi remisit, qui Craterum detrectarent. Per hoc consilium seditione intestinâ apud obsessos conciliatâ, admoto exercitu potitus est civitate.

* *Ad liberandam eorum temp.*] ceptis, *conciata* pro *conciliata*, Scri-
Vulgo editi: *liberandum*. Dein- | veriani MSS.

CAPUT VII.

De fluminum derivatione, & † Vitiatione
aquarum.

EXEMPLUM I.

P. SERVILIUS, 1 Isauram oppidum, flumine ex quo hostes aquabantur averso, ad deditionem siti compulsit.

II. C. Cæsar in Galliâ 2 Cadurcorum civitatem amne cinctam, & fontibus abundantem, ad inopiam aquæ redigit, cum fontes cuniculis averisset, & fluminis usum per sagittarios arcuisset.

III. 3 L. Metellus, in Hispaniâ citeriore, 4 in castra hostium, humili loco posita, fluvium ex superiore parte immisit; & subita inundatione turbatos, per dispositos in hoc ipsum insidiatores, cecidit.

IV. Alexan-

† Hoc vitiatione, à certa conjectura est duorum doctissimorum virorum, Modii & Stevverehii: quod nemo non probabit; qui vitiatione, ad hanc materiam saltem curriculo consideret.

1. *Isauram oppidum*] Nulla in re magis ineptiunt librorum descriptores, quam in urbium & populorum nominibus renovandis, que non secus atque Peliam recoquant. Inde *Sisauram* ab imperito correctore editum fuit; qui veteri Parisiensi præfuit. *Isaura* oppidum,

notius quam ut ex auctoribus illustretur. *Alis* vocatur *Isaurus*, unde Publius Valerius *Isaurici* nomen adeptus est. Hæc & alia crebra sunt, ex conjunctione præcedentis literule degenerantia.

2. *Cadurcorum civitatem*] Ita ex ipso Cæsare legendum: Vulgo, *Caduceorum*, quo quid ineptius?

3. *L. Metellus*] MSS. Scriverii, ut aliâs, *Q. Metellus*.

4. *In castra hostium*] In præambulam, à vulgaribus nonnullis exulat.

IV. Alexander ꝛ apud Babylonem, quæ media flumine Euphrate dividebatur, fossam pariter & aggerem instituit, ut in usum ejus existimarent hostes ꝛ egeri terram, atque ita subito flumine averso, per alveum veterem (qui siccatus ingressum præbebat) urbem intravit.

V. Semiramis, adversus eosdem Babylonios eodem Euphrate averso, idem fecisse dicitur.

VI. Clifthenes ꝛ Sicyonius ductum aquarum ꝛ in oppidum Criseorum ferentem rupit: ꝛ mox affectis siti restituit ꝛ a-

1. Apud Babylonem] Babyloniam, P. Ptolemæus de Euphrate :

ὁ ἄξιός ἐστι τῆς βαβυλωνίων ἑσόντων, καὶ ἀπὸ τῆς βαβυλωνίων ἑσόντων, ἐν καλεῖται βασιλικὸν ποταμὸς. Pro sequentibus istis; quæ media flumine Euphrate dividebatur, legunt calamo exarati libri, quæ medio fluvio, &c. verius & sincerius, ut ex Ptolemæo patet. Deinceps; fossam pariter ꝛ aggerem instituit: Istam fossam Ptolemæus βασιλικὸν ποταμὸν vocat, & Polybius lib. V. τὸ βασιλικὸν διώρυγα: estque Arabum, Almelic, cujus meminit Nubiensis Geographus.

2. Egeri terram] Sic primum de conjecturâ Modius; cum vulgò esset, aggeri: quod melioribus non placuit. Optimo Stevvechio exinde aggerari reponere visum fuit; quod quidem cum non improbem, malim tamen aggregari, verissimâ emendatione. Vetus Onomasticum; aggrego: ἐπισυναγροῖς. Apul. IX. Mil. In rectum aggregata eumulum: nec planè damno Stevvechii conjecturam, τὸ aggerari, referentis: Curtius lib. IV. exhauriendas esse regiones, ut illud spavim aggeraretur: Glosf. ἐπισυ-

ροῖς: Conggero, congero, cumulo, &c.

3. Sicyonius] Sycionius. P. Quidam, Sycionius. Uterque male.

4. In oppidum Criseorum] Scriverius Crissorum: Sed Cyrræorum ex Polyeni VI. in Amphictiones, Ortelius. Nullo negotio. Criseorum enim vera scriptio est; nec opus mutatione; immo eadem urbs Crisa & Crissa. Vide Paulaniam in Phocicis. Stephanus Crisam vocat. Inde bellum Criseum in Justinî Prologo tertio; quo loco & Rurigerius Crisseum legendum affirmat, quod Κροισαῖος sinus Straboni, idem esset ac Κορινθίους.

5. Mox affectis siti] ita lege vulgo ineptè, affectus.

6. Aquam elleboro corruptam] Græcis medicorum filii σπασμαγδὲς vocatur istud ellebori genus, quo dejectiones olim moliebantur: Hesychio & Dioscoridi est ἀνπυρεμον. Theophrastus: εἰπερ οἱ οὐ Ἀνπύρεα καὶ πῦρ φασὶ τὸ κατὰ κατὰσπον. ἐστὶ δὲ σπασμαγδὲς τῶν. Erat autem semen ellebori nigri, quo usus fuit in vitiatione Clifthenes Sicyonius; cujus vi alvus inferior diluitur. Immo ipsam

quam elleboro corruptam, qua usos profluvio ventris ¹ decipiens, cepit.

elleborum Plinius venenum vocat lib. X. cap. 27. de cornutibus scribens, quibus *veneni semen gratissimus cibus*. Isto veneno corrumpentur aquarum ductus, & vitiantur. Et exinde constat, herbarum seminumque naturam exactè nostrum intellexisse, quod & de mandragora constat, cui mediam vim inter venenum & soporem attribuit. Istud ellebori semen contusum commiscebatur aliis substantiis liquidis, & in fluvium infundebatur. Inde *corruptam* rectè dixit aquam elleboro fuisse; nam liquidorum mixtiones sunt *Phlegmæ*.

Tacitus, ubi Germanorum *enixæ* *exonæ* *æpæ*, sive *velam* describit; tandem adjungit, *ex hordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptam fuisse*. Sic *diluta* dicebant corrupta: & *diuere elleborum*, Persius.

I. Decipiens, cepit] Suspectum illud *decipiens*, erat Freinshemio, & corruptionis manifestum, pro quo *deficientes*, idem melius substitui posse putat. Sic etiam Rubenius, ut & alteram suam opinionem addat: *profluvio ventris deinceps cepit*. Nihil tamen ego mutem.

C A P U T VIII.

De injiciendo obsessis pavore.

EXEMPLUM I.

PHILIPPUS, cum ¹ Trinassum castellum ² nulla vi capere posset, ³ terram ante ipsos muros aggressit, simulavitque agi cuniculum: ⁴ castellanique, quia subritos se existimarent, dederunt.

I. Trinassum] Vel, *Trinessum*: Turumque probum est. Quidam corruptè, *Teenassum*.

2. Nulla vi] Sic ex libris melioribus emendavit Stevvechius; cum antea malè, *nudà vi*, legeretur operarum culpa.

3. Terram ante ipsos muros aggressit] Hoc *aggressit*, non ignorant hoc loco Veteres editiones, quam superiore capite ejecerint.

II. Pelos Nec temerè quicquam mutandum; etsi Scriverius suum *egessit*, nonnulli, *ejecit*, protrudant: *ἀγέσσει* *ῆ* *ἔγέσσει*, voces sunt barbaro-Græcæ, quæ plurimis occasionem dedere, optimos auctores deformandi.

4. Castellanique, &c.] Postrema hæc indubiè turbata sunt. Scribe igitur: *Castellam, qui ita Subritos se existimarent, dederunt*.

II. Pelopidas Thebanus Magnetum duo oppida simul oppugnaturus, 1 non ita longo spatio distantia, quo tempore ad alterum eorum exercitum admovebat, præcepit, ut ex composito ab aliis castris 2 quatuor equites coronati, notabili alacritate velut victoriam annuntiantes, venirent: ad cujus simulationem curavit, ut silva, quæ in medio erat, incenderetur, præbitura speciem urbis ardentis: præterea quosdam captivorum eodem habitu iussit perducere. Quæ affe-
 feveratione perterriti, qui obsidebantur, dum in parte jam se superatos existimarent.

III. Cyrus rex Persarum, incluso Sardibus Crcæso, quæ præruptus mons nullum aditum præstabat, ad mœnia malos exæquantem altitudinem jugi subrexit: quibus simulachra hominum armata perfici habitus imposuerat, noctuque eos monti admovit. Tum prima luce ex altera parte muros aggressus est, ubi orto jam Sole simulachra illa, armatorum habitum referentia, refulserunt. Oppidani captam urbem à tergo credentes, 3 & ob hoc in fugam dilapsi victoriam hostibus concesserunt.

1. Non ita longo spatio] P. immissâ vocalâ, non tam ita, &c. Statim, admonebat, pro admovebat: Inepre.

2. Quatuor equites] Sex equites, Scriber. MSS. & post. eorum habitu.
 3. Et ob hoc] Vulgo perperam, & hos, &c.

CAPUT IX.

De irruptione ex diversa parte quam expectamus.

EXEMPLUM I.

SCIPIO apud Carthaginem sub discessum æstus maritimi secutus Deum (ut dicebat) ducem, ad muros urbis accessit: & cedente stagno, 1 qua non expectabatur, irrupit.

II. Fa-

1. Quæ non expectabatur, irrupit] Ut supra; quæ non expectabatur, intravit: & similia legi Frontinianam.

que per saxa faciliior foret, ¹ scutis gladiisque à tergo aptatis, hi Ligure duce ² & telis & clavis, quibus in ascensu nitentantur, adjuti, cum ad posteriora & ob id vacua defensoribus castelli pervenissent, ³ concinere & tumultuari, ut præceptum erat, cœperunt: ad quod constitutum Marius constantius adhortatus suos, acrius instare castellanis cœpit: quos ab imbelli ⁴ multitudine suorum revocatos, tanquam capti à tergo essent, insecutus castellum cepit.

IV. ⁵ L. Cornelius Cos. complurâ Sardinia cepit oppida, dum firmissimas partes copiarum noctu exponit, quibus præcipiebat, ut delitescerent, opperirenturque tempus, ⁶ quod ipse nactus appelleret: occurrentibus deinde adventanti hostibus, & ab ipso per simulationem fugæ longius ad persequendum avocatis, illi in relictas ab eis urbes ⁷ impetum facerent.

V. Pericles Atheniensium dux, cum oppugnaret quandam civitatem magno consensu defendentium tutam, nocte ab ea parte murorum, ⁸ quæ mari adiacebat, classicum cani,

1. Scutis, gladiisque] P. Scutis, armisque: nihil movendum: Super terga gladii & scuta. Erant enim Numidicæ cituræ ex coriis oryichis, sive scuta Numidarum minorâ.

2. Et telis, & clavis] Scriverius loris mavult avri & telis, ex vestigiis MSS.

3. Concinerere & tumultuari] Quid illud in veteri libro, quod divisum editum, concinere & tumultu agi? Tumultuari puero patet legendum. Glossæ: tumultuatur, ταραχῆν, ἰπυλλῆν. ταραχῆν Græcis est clamor tumultuantium & concentus æneatorum.

4. Multitudine suorum revocatos] Revocatos, libri degeneres exhibuerunt.

5. L. Cornelius] Scriverii MSS. Cornelius Rufinus; deinde in sequentibus aliâs fortissimas, legitur, pro firmissimas.

6. Quod ipse nactus appelleret] Sic omnino legendum. Vulgo est, quo ipse noctu appelleret: unde Stevvechius interdum, pro usu doli deponendum conjecit; nullo negotio.

7. Impetum facerent] Idem Stevvechius, fecerunt. Exempl. sequenti legit P. Pericles Atheniensium, omisso duce, quod elegantia est.

8. Quæ mari adiacebat] Non dissimulabo, veterum membranarum scripturam fuisse, quæ mare adiacebat; pro quo fortassè rescribendum foret: quæ ad mare

ni, clamoremque attolli jussit: hostes penetrari illac in oppidum rati, reliquerunt portas, per quas Pericles destitutas præsidio irrupit.

VI. Alcibiades dux Atheniensium, Cyzicum oppugnandi ejus causa nocte improvisus accessit; & diversa parte moenium cornicines canere jussit: sufficere propagationi murorum poterant ad id latus, à quo solo se tentari putabant, & cum confluerent, qua non obsistebatur, muros transcendit.

VII. Thrasybulus dux Milesiorum, ut portum Sicyoniorum occuparet, à terra subinde oppidanos tentavit: & illo quo lacefebantur conversis hostibus, classe inexpectata portum cepit.

VIII. Philippus in obsidione cujusdam maritimæ urbis, binas naves procul à conspectu contabulavit, & superstruxitque eis turres: aliis deinde turribus adortus à terra, domibus propugnatores * distrinxit, turritas naves à mari applicuit, & qua non resistebatur, subiit muros.

IX. Pericles Peloponnesorum castellum oppugnaturus, in quod duo omnino erant accessus, alterum fossa interclusit, alterum munire instituit: castellani securiores ab altera parte facti, eam solam, quam muniri videbant, custodire cœperunt. Pericles, præparatis pontibus, injectisque super fossam, qua non cavebatur, subiit castellum.

X. Antio-

adfacebat; quod nemo puto rescriperit, qui antiquissimam cognovit; & Græcicam; Homerus Iliad. π. πδ. ἢ ἰδ' Ἀλκιβιάδου ὄπταγε: ἔργον ἰσχυρὸν: ubi ὄπταγε ἔργον ἰσχυρὸν, pro ὄπταγε ἔργον ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν. Scriptor Latinus vitæ Timothei: omnesque eas gentes, quæ mare illud adiacent: & similia ἀρραϊζέσθαι.

1. *Cum confluerent*] Stevvechius præmissâ vocalâ, quò cum confluerent; vel, *cumque eo confluerent.*

2. *Quæ non obsistebatur*] Non novit auctoris ingenium, quisquis ineptè reposuit, *quæ non obsistebatur*; quod manifestò mendosum est.

3. *Sicyoniorum*] Quidam, *Sicyoniorum & Sicromiorum*, ut supra, pessimè.

4. *Superstruxitque eis turres*] Navibus turres imponebantur ad libram, tam ad proram quam puppim. Docet id Appianus in bell. civil.

X. Antiochus, adversus Ephesios, Rhodiis quos in auxilio habebat præcepit, ut nocte portum cum magno strepitu invaderent: ad quam partem omni multitudine cum tumultu decurrente, nudatis defensore reliquis munitionibus ipse aggressus, ex adverso civitatem cepit.

civil. *Kaj avayevs imi ...*
ngtate avayevs & ...
 Virgilius VIII. Æn. *Tanta mole viri*
turritis puppibus instant. Servius ad
 illud: *Hoc de historia traxit, nam*
Agrippina primus hoc genus turrium

invenit, ut de tabulatis subito eri-
gerentur, simul ac ventum esset in
prælium, turres hostibus improvisè.
 I. *Distinxit] distringit, P. Hoc*
amat Rubenius, & divisè legit:
dum ibi propugnatores distringit.

CAPUT X.

De insidiis, per quas eliciantur obsessi.

EXEMPLUM I.

CATO in conspectu Lacetanorum, quos obsidebat, reliquos suorum submotis, Sueffanos quosdam ex auxiliariis, maxime imbelles, aggredi incenia jussit: hos cum facta irruptione Lacetani facile avertissent, & fugientes avide infecuti essent, illis, quas occultaverat, cohortibus oppidum cepit.

II. L. Scipio in Sardinia, cuiusdam civitatis per tumultum relicta oppugnatione quam instruxerat, speciem fugientis præstitit: infecutisque temere oppidanis, per eos, quos in proximo occultaverat, oppidum invasit.

III. Hannibal, cum obsideret civitatem Hymeram, castra sua capi de industria passus est, jussis recedere Pœnis,

I. **F**acta irruptione] *Eruptione,*
 placuit Stevvechio: In fine
 hujus exempli postrema in quibus-
 dam male concepta sunt, hoc ni-
 mitum modo: *illis, quos occulta-*
verat cohortis, oppidum cepit.

res ex Parisino, si velles, *parte mi-*
litum relicta; nihil ego mutem:
 Deinceps, *infecutusque, vix sapit*
 nostro palato.

2. *Per tumultum relicta]* Lege-

3. *Hymeram] P. Hymeram. In*
sequentibus retinco lectionem,
Hymeras, ita deceptis; ubi vulgo

tanquam prævaleret hostis. Quo eventu Hymeræis ita deceptis, ut gaudio impulsus relicta urbe procurrerent ad Punicum vallum, Hannibal vacuum urbem, per eos, quos in insidiis ad hanc ipsam occasionem posuerat, cepit.

IV. Idem, ut Saguntinos eliceret, rara acie ad muros accedens, ad primam eruptionem oppidanorum simulata fuga cessit, interpositoque exercitu ab oppido interclusos hostes à suis, in medio trucidavit.

V. Himilco Carthaginienensis, apud Agrigentum, juxta oppidum partem copiarum in insidiis posuit: præcepitque his, ut cum processissent oppidani, ligna humida incenderent, deinde cum reliqua parte exercitus luce ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentes oppidanos longius cedendo protraxit: insidiatores prope mœnia imperatum ignem acervis subjecerunt, unde obortum contemplati fumum Agrigentini, incensam civitatem suam existimaverunt: defendendæque ejus gratia, dum trepide reerunt, obviis eis qui insidiati juxta muros erant, & à tergo instantibus quos persecuti fuerant, in medio trucidati sunt.

VI. Viriatus, disposito per occulta milite, paucos misit, qui abigerent pecora Segobrigensium: ad quæ illi vindicanda, cum frequentes procurrisissent, simulantesque fugam prædatores persequerentur, deducti in insidias, caesique sunt.

VII. Scor-

concilium, Hymeræa eis deceptis, &c.

1. Idem, ut Saguntinos eliceret] Optima sunt quæ ad hunc locum affert acutissimus Rubenius, dum defendendum conjicit, ut Segestanos eliceret, notam Sicilia gentem: & deinceps: Item Hannibal, ut Saguntinos eliceret, repetito Hannibalis nomine & alio exemplo interjecto, quod omisium quasi superræcum à temporum hominumque parum gnaris,

2. Ignem acervis subjecerunt]

Vulgares, acerbum: Ineptissime.

Acervi sunt δεινὰ ἔλαια ὑγρὰ & χαλκῶν; quibus ignem subijci iussit Himilco ad excitandum fumum.

3. Defendendæque ejus gratia] Ultimam vocem magna gratia excludit Arcerianus manuscriptus.

4. Segobrigensium] Unius literæ mutatio variavit hoc loco P. Cod. lectionem, non depravavit; in quo Secobrigensium, excusum est; solenni diversitate, g pro e ut alias

VII. Scordisci equites, cum Heracleæ duarum partium præsidio præpositus esset Lucullus, pecora abigere simulantibus, provocarunt eruptionem: fugam deinde mentiti, sequentem Lucullum in insidias deduxerunt, & octingentos cum eo milites occiderunt.

VIII. Chares dux Atheniensium, civitatem aggressurus littori appositam, post quædam promontoria occulte habita classe, è navibus velocissimam præter hostilia præsidia ire iussit: qua visa, cum omnia navigia, quæ pro custodia portus agebantur, ad persequendam evolassent, Chares in indefensum portum cum reliqua classe inVectus, etiam civitatem occupavit.

IX. Barca dux Pœnorum, in Sicilia Lilybæum nostris terra marique obsidentibus partem classis suæ procul armatam iussit ostendi: ad ejus conspectum cum evolassent nostri, ipse reliquis, quas in occulto tenuerat, navibus, Lilybæi portum occupavit.

aliàs degenerante. Sic *Segisama* & *Secisama*, ut *Segobryga* & *Secobryga*, quæ Straboni *Σεγεβριδα*; & alia sexcenta.

1. *Heraclea duarum partium*] *Veteta excusa; cum Eraclea Heraclearum p.* quod *ἑρμακώτης* dif-

cutiendum relinquo. 2. *Barca*] *Membranæ, Barcas*: Græcâ formâ. Porphyrius obiter emendandus *ἑρμακώτης*, II. ubi mendosè *Baldacas*, pro *Balgas*. Statim, *Lilibacum*, editum in P. pro *Lilybaum*.

CAPUT XI.

De simulatione regressus.

EXEMPLUM I.

PHORMION dux Atheniensium, cum depopulatus esset agros Chalcidensium, legatis eorum de ea re querentibus

1. *Phormion*] *Veteres Phormio* ita Parisiensis excusum habuit. scribunt: nam à Græcis *ῥο* expellitur in illis, quæ in *av* desinunt, quum Latinam induunt formam: Vide Priscianum lib. I. Et

2. *De ea re querentibus*] *Idem, requirentibus*: quod hæc nimis rotundum est.

rentibus benigne respondit: & nocte qua dimissurus illos erat, finxit literas sibi supervenisse civium suorum, propter quas redeundum haberet, ac paulum regressus dimisit legatos. his omnia tuta & abesse Phormionem renunciantibus, Chalcidenses spe & oblatæ humanitatis, & abducti exercitus, remissa urbis custodia, cum confestim Phormion revertisset, prohibere inexpectatam vim non potuerunt.

II. Agefilas dux Lacedæmoniorum, cum Phocenses obsideret, & intellexisset eos, qui tunc præsidio illis erant, jam gravari belli incommodo, paululum regressus tanquam ad alios actus, liberam occasionem recedendi his dedit: non multo post, milite reducto, destitutos Phocenses superavit.

III. Alcibiades, adversus Bysantios, qui se mœnibus continebant, insidias disposuit, & simulato regressu, incautos eos oppressit.

IV. Viriatus, cum tridui iter discedens confecisset, idem illum uno die remensus, securos Segobrigenses & sacrificio tum cum maxime occupatos oppressit.

V. Epaminondas, apud Mantinzam, cum Lacedæmonios in subsidium hosti venisse animadverteret, ratus posse Lacedæmonem occupari, si clam illo profectus esset, nocte crebros ignes fieri iussit, ut specie remanendi occultaret profectionem: sed à transfuga proditus, affecto exercitu Lacedæmoniorum, itinere quidem, quo Spartam petebat, destitit: idem tamen concilium convertit ad Mantinieneses; æque enim ignibus factis Lacedæmonios, quasi maneret, frustratus, per quadraginta millia passuum Mantinzam revertitur, eamque auxilio destitutam occupavit.

1. Et sacrificio tum cum maxime] Venuste: vide supra notata.
 2. Animadverteret] Animadverterisset, Scriverius.

3. Quo Spartam petebat] Hoc probo; reliqui male, portam petebat.

CA-

CAPUT XII.

† De excitanda cura suorum.

EXEMPLUM I.

I **ALCIBIADES** Atheniensis, civitate sua à Lacedæmoniiis obfessa, veritus 2 negligentiam vigilum, denunciavit his qui in stationibus erant, ut observarent lumen quod nocte ostensurus esset ex arce, & ad conspectum ejus ipsi quoque lumina attollerent: in quo munere qui cessasset, pœnam passurum. Dum solícite expectatur signum ducis, 3 pervigilatum ab omnibus, & suspectæ noctis periculum evitatum est.

II. Iphicrates dux Atheniensium, cum præsidio Corinthum teneret, & sub adventum hostium ipse 4 vigilias circumiret, vigilem quem dormientem viderat, transiit cus-

† Et hujus capituli rubrica mendose in vulgo editis concepta est; ubi perperam *exercitanda*, nobis obtulerunt imperiti correctores.

I. **Alcibiades Atheniensis**] Frustra sunt viri docti, qui hec aliam lectionem comminiscuntur, hoc nempe modo: *Alcibiades Athenis civitate sua*, quam & in Ver. P. excusam vidi, sed contra vulgata Frontii scripturam; cui nihil tam solenne est, quam cujusque ducis strategema vel à patria vel imperio exordiri.

2. *Negligentiam vigilum*] *Vigilium*, in Scriverianis exaratum fuit: vide Sospitatum I. & Priscian. VII.

3. *Pervigilatum ab omnibus*] *Pervigilatum* cum augmento, ut exprimat vim vigilandi: nam *vigi-*

lære, *lære est*; *pervigilare* *græce*; ut canit Martialis. Vetus Glossarium: *Pervigilat*, *παννυχία*. *Pervigilatio*, *παννυχία*, & alterum: *παννυχία*, hoc *excubium*, *pervigilium*; quod de eroticis plerumque dicebant antiqui: Nam *pervigilium* à *πάλος* Veneri debebatur, *παννυχία* *ἵς ἢ ἄλγος* *νυχίος ἀρετή*. Unde antiquissimo Poëta Orpheo *Venus φιλολανύχη* cognominata fuit.

4. *Vigilias circumiret*] *Vegetio* sunt *circatores* qui vigilias circum-eunt, quos *ronzier* hodiè dicimus: *Circare* est *ἀειροδύειν*, *circuire*; inde *circitor* & *circator*. *Φεράειν* & *Φερίπειν* Græci dicebant. Inde *Latinum* præsum *fraxare*, obire, circumire vigilias. *Fraxatores*, *vigiles*, *ἰδρυμῶν*, & *ἀειπλοί*.

pidè: quod factum quibusdam, tanquam sævum increpan-
tibus, 1 Qualem inveni, inquit, talem reliqui.

III. Epaminondas Thebanus idem fecisse dicitur.

1. *Qualem inveni, inquit, ta-
lem reliqui*] Quidam libri, dimisi,
quod repugnat ipsi factò, sive po-
nius narrationi. Ipse vigil, quem
dormientem invenerat Iphicrates,
exemplò mucrone gladii ab eo
transfixus est, & exinde ab Iphi-
erate relictus: jacebat enim immo-
bilis, & quasi dormiens cadaver.

Tertullianus de anima: *Propone ti-
bi corpus &c. blandà quietis acces-
sione prostratum, immobile suu: qua-
le ante vitam jacuit, & quale post
vitam jacebit.* Cui parile est illud
in Simocatta epistolis: τὸ πνεῦμα
ἰδοὺν τὸ ἀπέπνευτον, τοῖς τελευ-
τήσαι κενῶν ἡπεί τοῖς ζῶντων ἀεμύ-
διον.

CAPUT XIII.

De emittendo & recipiendo nuntio.

EXEMPLUM I.

ROMANI obsessi in Capitolio ad Camillum ab exilio
imploandum miserunt 1 Pontium Cominum, qui ut
stationes Gallorum falleret, per saxa Tarpeja dimissus, trans-
nato Tiberi, Vejos pervenit, & perpetrato legatione simili-
ter ad suos rediit.

II. Campani diligenter Romanis, à quibus obsessi erant,
custodias agentibus, quendam pro transfuga subornatum mi-
serunt, qui occultatam balteo epistolam, inventa 2 effugien-
di occasione, ad Pœnos pertulit.

III. 3 Venationi quoque & pecoribus quidam insuerunt
litteras, membranæ mandatas.

Pontium Cominum] Comi-
nium, in membranæ legitur
: Scriverii; Scribo Cominium. At-
que ita Livio vocatur, dum incu-
bens cortici, secundo Tiberi ad ur-
bem defertur.

2. *Effugendi occasione*] Veres
hoc quidem in loco unâ voce am-
pliores sunt, *effugendi causa oc-*

IV. 1 Ali-
cassione: vel, *effugendi causa occa-*
sione: nullo operæ pretio.

3. *Venationi quoque*] Ita cum
Scriverio lege. Vulgo enim pepe-
ram est, *venatione*. Venatio κυνή-
σιον caro venando capta, sive fe-
rina ex venatu. Glossæ: κυνή-
σιον, venatio: at κυνήσιον vena-
tus, ipse venandi actus. Corn. Cel-
sus:

IV. 1 Aliqui & jumentum in adversam partem insulserunt; dum stationes transeunt.

V. 2 Nonnulli interiora vaginarum inscripserunt.

VI. L. Lucullus 3 Cyzicenos obsessos à Mithridate, ut certiores adventus sui faceret, cum præsidii hostium teneretur introitus urbis, qui unus & angustus ponte modico insulam continenti jungit, militem è suis sciolum nandi, & nauticæ artis peritum, jussit insidentem duobus inflatis utribus, literas insutas habentibus, quos ab inferiore parte duabus regulis inter se distantibus commiserat, ire septem millium passuum trajectum. Quod ita perite gregalis fecit ut cruribus 4 velut gubernaculis dimissis cursum dirigeret, &

procul

fus: Venatio, durique pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maximè jurant. Frontinus supra cap.

III. lib. III. Qui cum onusti à venatione, quam ferebant, recepti essent à custodiibus. Inde Gallorum *venaison*, τὸ ἀγεμεῖον. Aristot. VIII. cap. 5. de Histor. Animal. ἀνθρωποφάγοι οἱ ἢ οἱ μονοπέτεροι τὸ λυκῶν μέλλον ἢ τὸ κυνήσιον.

I. Aliqui & jumentum in adversam partem insulserunt] Quis non miretur hoc monstrum lectionis? Ora Parisiensis editionis, quæ Stevvechius olim usus fuit; habebat, *aversam partem insulserunt*: unde idem geminam lectionem conjecit; *aliqui & jumento in aversam partem insulserunt*. Vel hoc modo: *aliqui & jumento aversam partem insulserunt*: quorum alterutrum *ὡς ὁδὸν πᾶρεσσαν* amplexus est Modius. Jumento in partem aversam literas quandoque inflixisse, id est, per posticum commisisse, ait noster Frontinus, donec transissent stationes hostium: idem

innuit, quod proximè præmissum est, *pecoribus quidam insulserunt literas*. Nobis saltem tam felices esse non contigit, ut veriorem scripturam ex istis vestigiis cruceremus, quamvis de verissimâ etiamnum dubitamus.

2. Nonnulli interiora vaginarum inscripserunt] Ammianus: In vagina internis figuris notarum membranam reperimus scriptam. Vide sis quæ notat Porta Neapolitan. de furtivis literarum notis lib. II. c. 21.

3. *Cyzicenos*] In P. *Cyryccenos*. *Cyzicenos*, in libris calamo exaratis. Error ex antiquâ scriptura, ubi tertium elementum Z pro X, usurpatum memini. In nummo Gordiani circumfertur hæc literarum formula: NEOKOPΩN KYZIKHNON.

4. *Velut gubernaculis dimissis*] Scribe cum Stevvechio, Scriverio; Salmasio, *demissis*: *Cruribus velut gubernaculis demissis*, in quibusdam malè legebatur, *cruribus velut gubernantis demissis*. Florus totum

procul visentes, qui in statione erant, i marina specie beluæ deciperet.

VII. Hircius Cos. ad Decimum Brutum, qui Marina ab Antonio obsidebatur, literas subinde misit plumbo scriptas, quibus ad brachium religatis, milites 2 Scultennam annem transnabant.

VIII. 3 Idem columbis (quas inclusas ante tenebris & fame affecerat) epistolas ad collum sera religabat, easque à propinquo inquantum poterat mœnibus loco emittebat: illæ lucis cibique avidæ, altissima ædificiorum petentes excipie-

tum hoc factum non militi Luculli, sed ipsi Lucullo attribuit; qui per medias hostium naves utre suspensus, & pedibus iter ad gubernans, videntibus procul quasi marina priftrix evaserat. *Gubernacula* autem sunt crurium gubernata, quibus iter ad gubernavit nandi sciolus, & velut εἰδὼ πολλοῖς cursum direxit.

1. *Marina specie belua*] In aliis ineptum est, *marinâ specie belua*.

2. *Scultennam*] *Scutellam, Scultellam, Scultenam*; tot modis corruptum est hujus annis nomen in libris antiquioribus. De toto hoc capite videndus erit Æneas in commentario Poliorcetico cap. XXXI.

3. *Idem columbis*] Res antiquæ originis, quæ nec hodiè penitus obsolevit. In Oriente etiamnum instituuntur columbæ ad jussa paratæ, præsertim ad literas in longinqua terrarum deferendas. Videtur illud nobis Europæis ultra captum credulitatis nostræ; sed tamen verissimum est, & cum veteribus usitatum; cujus exemplum Mutinense præter Frontinum apud Plinium habes in columbâ ejusdem

Decimi Bruti. *Pherecrates* apud Athenæum lib. IX. cap. II.

Ἀπόπρωτον ἀγγέλλοντα τὸ εἰσέσσειον.

Nupertimum est, & superiori sæculo in obsidione Leidensi adhibuit, quod de Douza ludit ὁ γενομενος Dan. Heinsius, in Græco carmine, cujus initium:

Τῆς Βαλγῶν ὅτε πᾶσαν Ἄγης ἐφοσῆεν Ἰσθμῶ.

In Veteri Jure Judaico, inter eos, qui μὴ αὐτοῖς (δενταῖς εἰς κρηστεῖαν, sive *intestabiles* sunt; ponuntur etiam aleatores, & ii, qui columbas volare faciunt, מפרדי יונן

Hoc ita fiebat, sitque hodie: Quidam instituit columbam emissam ad se redire: ei rostrum moscho linunt; eam multæ aliæ columbæ sequuntur. Est enim ea avis moschi appetentissima. Estque ars inter illas se blandiri & corrumpere alias, furtoque comitatores reverti, ut ait Plinius. Qui igitur hoc artificio alienas columbas furantur, meritò à dicendo testimonio repelluntur. Ejusmodi erat & Muham-

piebantur à Bruto, qui eo modo de omnibus rebus certior fiebat: utique postquam disposito quibusdam locis cibo columbas illuc devolare instituerat.

hammedis impuri Pseudoprophetae columba. Samaritani in suo Chronico Josuæ duci columbam administram adtribuunt, sed divinitus, ut ipsi ajunt, non autem humanis magisteriis edoctam. Sed quod heic officium columbæ præ-

siterunt; idem ipsum de hirundinibus tradit Plinius; de cornicibus Regis Ægyptii Marthæ Ælianus; de passeribus alii: cujusmodi nos vidimus obsequentiores & paratiores ad iussa herilia, quàm ullus canis venaticus institui possit.

CAPUT XIV.

De introducendis auxiliis, & comitatibus suggerendis.

EXEMPLUM I.

BELLO civili, cum 1 Ategua urbs in Hispania Pompejanarum partium obsideretur, Maurus interrex, tanquam Cæsarianus Tribuni cornicularius 2 vigiles quosdam excitavit, è quibus aliquos evitans, constantia fallaciæ suæ per medias Cæsaris copias præsidium Pompeji 3 traduxit.

II. Hannibale obsidente 4 Casilinum, Romani farinam doliis secunda aqua Vulturni fluminis demittebant, ut ab obsessis exciperetur: quibus cum objecta per medium amnem

I. **A**tegua] *Aregua*, corruptè quidam à Modio inspecti. *Ategua* Plinio, Cæsari, Hirtio & Frontino. Dioni est *Ατρυα*.

2. *Vigiles quosdam excitavit*] *Stevvechius* legendum jubet, *excirvit*. Deinde notandum est, *cornicularium* Tribuni militaris ministrum fuisse: Vide *Asconium Pedianum* Verrinâ III. Inde *corniculum* vel *corniculo merere* dicebantur; qui donabantur corniculis. Est autem

cornicularius, qui corniculo tribuni militum præest; nomine de legionariâ militiâ desumpto.

3. *Traduxit*] *P. transduxit*; ut alibi, *transnavit*: *ὑπεναύω*.

4. *Casilinum*] Ille *P. Catilinum*, nullâ fide veterum Scriptorum. *Κατίνων* Græcis communiter, ac *Βασίλιων* corruptè apud Zonaram. *Casilinum* ductus fuit errore Hannibal, ibique conclusus; cum *Casilinum* cogitaret; sedendo tum temporis

cathena Hannibal obstitisset, nuces sparsere; quæ cum aqua ferente ad oppidum defluerent, eo comœatu sociorum necessitatem sustentaverunt.

III. Hircius Cos. Mutinensibus obsessis ab Antonio, salem, quo maxime indigebant, ꝛ cuppis conditum, per amnem Saniturnum intromisit.

IV. Idem pecora secunda aqua dimisit, quæ excepta sustentaverunt necessariorum inopiam.

poris ad Turrim Fracolifam Fabio Maximo. Deinde *Vulturni*, lege, ex Livio & cæteris; Vulgò perperam, *Vulturni*.

I. *Cuppis conditum, per amnem Saniturnum intromisit* Cupæ, Græcis *σάλη*, vasa sunt vinaria majora, quæ vulgò vegetes appellantur. In antiquo: *cybeis*. At *κυβείαι* sunt

πλοῖα τροφύλα, naves oneratoriæ instar tiremii. Hefychius: *κύππυ*, εἶδος τι νεῶς. Glossæ: *Cupa*, βῆτις μεγάλη, ἢ πνευ σαυλὸν καλῶσι. Deinde, *Saniturnum*: nam quod ex membranis exhuit Scriverius, *per amnem Samminicorum*; corruptum est.

CAPUT XV.

Quemadmodum efficiatur, ut que decurrunt abundare videantur.

EXEMPLUM I.

ROMANI, cum à Gallis Capitolium obsideretur, in extrema jam fame ꝛ panem in hostem jactaverunt: consecutique, ut abundare comœatibus viderentur, obfessionem, donec Camillus subveniret, toleraverunt.

II. Athenienses, ad versus Lacedæmonios idem fecisse dicuntur.

III. Hi qui ab Hannibale Casilini obsidebantur, ad extremam famem pervenisse crediti, cum etiam herbas alimentis eorum Hannibal sæpe arato loco, qui erat inter castra ipsius & moenia, præriperet, semina in præparatum locum

I. *P*anem in hostem jactaverunt] in hostes, P. Inde Jupiter Pistor apud Romanos. Lege Ovidium in Fastis.

2. *Quis*

jecerunt: consecuti, ut habere viderentur, quo victum sustentarent usque ad satorum proventum.

IV. Reliqui ex Varianâ clade, cum obsiderentur, ¹ quia defici frumento videbantur, horrea totâ nocte circumduxerunt captivos: deinde præcis manibus dimiserunt: hi circumfidentibus suis persuaserunt, ne spem maturæ expugnationis reponerent in fame Romanorum, quibus alimentorum ingens copia superesset.

V. Thraces in arduo monte obsessi, in quem hostibus accessus non erat, collato viritim exiguo tritico, aut caseo paverunt pecora, & in hostium præsidia dimiserunt: quibus exceptis occisisque, ² cum frumenti vestigia in visceribus eorum apparuissent, opinatus hostis magnam vim tritici superesse eis, qui inde etiam pecora pascerent, recessit ab obsidione.

VI. ³ Thrasybulus dux Milesiorum, cum longa obsidione milites sui angerentur ab Aliatte, qui sperabat eos ad deditionem fame posse compelli, sub adventum legatorum Aliattis frumentum omne in forum compellere iussit: ⁴ & convivii sub id tempus instructis per totam urbem epulas præstitit: atque ita persuasit hosti superesse ipsis copias, quibus diurnam sustinerent obsidionem.

C A =

1. Quia defici frumento videbantur, horrea tota nocte circumduxerunt, &c.] Lege & interpunge cum Stevvechio: horrea tota nocte circumduxerunt captivos: deinde præcis manibus dimiserunt: nam malè hæc omnia concepta erant in libris vilioris notæ.

2. Cum frumenti vestigia] Vestigia ἀντὶ τῶν σπυριών. Ut ex vestigiis feras hominesque, ita ex signis res ac veritatem deprehendimus. Hinc fit, ut signa pro vestigiis, & è converso vestigia pro signis

ponantur. Quintilianus V. Signum vocant σπυριών, quanquam id quidam indicium, quidam vestigium nominaverunt. Hesy chius: Ἰχνυδαιτήσιον. εἰ τὸ ἰχνὺν ζήτησις πνῶ. Unde proverbio dicebant: nec vola nec vestigium, eum ne reliquum quidem superesset ullum signum, ulla nota. Varro ἐπιταφίῃ ἢ ἀπὸ ταύρων & ταύρῃ ῥοπίων.

3. Thrasybulus] Thrasybius, P.

4. Et convivii sub id tempus instructis] Aliàs, instituit, teste Scriverio.

CAPUT XVI.

Quâ ratione proditoribus & transfugis occurratur.

EXEMPLUM I.

L. MARCELLUS cognito consilio Battei Nolani, qui corrumpere ad defectionem populares studebat, & Hannibali gratificabatur, quod illius beneficio curatus inter Cannenses saucius, & ex captivitate remissus ad suos erat, quia interficere eum (ne supplicio ejus reliquos concitaret Nolanos) non audebat, accersitum ad se allocutus est, dicens, fortissimum eum militem esse, quod antea ignorasset: hortatusque est, ut secum moraretur: & super verborum honorem, equo quoque donavit. Qua benignitate non illius tantum fidem, sed etiam popularium, qui ex illo pendebant, sibi obligavit.

II. Hamilcar dux Pœnorum, cum frequenter auxiliares Galli ad Romanos transirent, & jam ex consuetudine, ut focii exciperentur, sibi fidelissimos subornavit, ad simulandam transitionem, qui Romanos excipiendorum causa eorum progressos ceciderunt. Quæ solertia Hamilcari non tantum ad præsentem profuit successum, sed in posterum præstitit, ut Romanis veri quoque transfugæ forent suspecti.

III. Hanno Carthaginensium Imperator in Sicilia, cum comperisset Gallorum mercenariorum circiter quatuor milia conspirasse ad transfugiendum ad Romanos, quod aliquot mensium mercedes non receperant, animadvertere autem in eos non auderet, metu seditionis, promisit prolationis injuriam liberalitate pensaturum: quo nomine gratias agentibus Gallis, per tempus idoneum 2 datis pollicitis, fideliffi-

r. **P**rogressos ceciderunt] Alii co- | 2. *Datis pollicitis*] Stevvechius,
dices, occiderunt. | ductis pollicitis. Deinde, curatorem,

delissimum dispensatorem ¹ ad Otacilium Cos. misit; qui tanquam rationibus interverfis transfugisset; nuntiavit, nocte proxima Gallorum quatuor millia, quæ prædatum forent missa, posse excipi. Otacilius nec statim creditit transfugæ, nec tamen rem spernendam ratus, disposuit in insidiis lectissimam manum suorum: ab ea Galli excepti, dupliciter Hannonis consilio satisfecerunt, & Romanos ceciderunt, & ipsi omnes interfecti sunt.

IV. Hannibal ² simili consilio se à transfugis ultus est. Nam cum aliquos ex militibus suis sciret transfugisse proxima nocte, nec ignoraret exploratores hostium in castris suis esse, palam pronunciavit, non debere transfugas vocari solertissimos milites, qui ipsius jussu ³ exierint ad excipienda hostium consilia: auditis quæ pronunciavit, retulerunt exploratores ad suos. Tum comprehensi à Romanis transfugæ, & amputatis manibus remissi sunt.

V. Diodorus, cum præsidio Amphipolim tueretur, & duo millia Thracum suspecta haberet, quæ videbantur urbem direptura, mentitus est paucas hostium naves proximo litore applicuisse, easque diripi posse. ⁴ Qua spe simulatos Thracas emisit, ac deinde clausis portis non recepit.

C A-

¹ *dispensatorem* in vet. membran. Quod proculdubio expungendum.

1. *Ad Otacilium COS.*] MS. *Ottacilium*. Perperam legitur *Ottacili* pro *Ottacili*, apud Polybium.

2. *Simili consilio se à transfugis*] Quidam, *similiter à se transfugis, &c.* Sequitur: *transfugisse proxima nocte*: quæ ex superioribus

illis irrepere: nam in Vett. *transfugisse*, constanter exaratum fuit.

3. *Exierint*] *P. exierunt*. In fine exempli *compressi*, non *comprehensi*, eodem libro excusum.

4. *Quâ spe simulatos*] Stevetchius, *stimulatos*: quod & in vulgariis quibusdam fuit editum. Forte, *Quâ spe simulata*, legendum divinavit Scriverius. Utrumque ingeniosè.

CAPUT XVII.

De eruptionibus.

EXEMPLUM I.

ROMANI, qui in præsidio Panormitanorum erant, veniente ad obsidionem Hasdrubale, raros ex industria in muris posuerunt defensores: quorum paucitate contemptâ, cum incautus muris succederet Hasdrubal, eruptione factâ, ceciderunt eum.

II. Æmilius Paulus, universis Liguribus improvise adortis castra ejus, simulato timore militem diu continuit; deinde fatigato jam hoste, à quatuor portis eruptione factâ, stravit cepitque Ligures.

III. Velius Præfectus Romanorum, arcem Tarentinorum tenens, misit ad Hasdrubalem legatos, uti abire sibi incolumi liceret: eâ simulatione ad securitatem perductum hostem, eruptione factâ cecidit.

IV. Cn. Pompejus circumfessos ad Dyrrhachium non tantum obsidione liberavit suos, verum etiam post eruptionem, quam opportuno & loco & tempore fecerat, Cæsarem ad castellum, quod duplici munitione instructum erat, avidè irrumpentem, exterior ipse circumfusus corona obligavit, ut ille inter eos, quos obsidebat, & eos qui extra circumvenerant, medius, non leve periculum & detrimentum senserit.

V. Flavius Fimbria, in Asia, ² apud Hildinacum, adversum

Velius] Ita legunt: vulgò perperam, *Velus*. Puto tamen *Livius* legendum; nam hæc quidem gesta sunt, ut apparet, secundo bello Panico. Vide de illo Livio Livium Patavinum.

². Apud Hildinacum] MSS. Scriverii, *Thidiacum*: unde fortassis

Rhindacum ille legendum conjicit. Hildinacum videtur loci nomen in Asia propria, modò sit sincera lectio: hujus enim vocis apud nullum alium memoria. Ex Plutarcho Lucullo & Appiani Mithridaticis *Brachis à latere Pitane* legendum videtur. Ita conjicit Ortelius.

sum filium Mithridatis, ¹ brachiis à latere ductis, deinde fossa in fronte percussa, quietum in vallo militem tenuit, donec hostilis equitatus intraret angustias munimentorum; tunc eruptione facta sex millia eorum cecidit.

VI. C. Cæsar in Gallia deletis ² ab Ambiorige Titurii Sabini & Cottæ legatorum copiis, cum à Q. Cicerone, qui & ipse oppugnabatur, certior factus, cum duabus legionibus adventaret, conversis hostibus metum simulavit, militesque in castris, ³ quæ ampliora solito industriâ fecerat, tenuit: Galli præsumpta jam victoria, velut ad prædam castrorum tendentes, fossas implere, & vallum detrahere cœperunt: ⁴ quâ re prælio aptatos, Cæsar emissio repente undique milite trucidavit.

VII. Titurius Sabinus, adversus Gallorum amplum exercitum continendo militem ⁵ juxta munimenta præstitit eis suspensionem metuentis: cujus augendæ causa per fugam misit, qui affirmaret exercitum Romanum in desperatione esse, * ac fugam cogitare. Barbari oblata victoriæ spe

¹ con-

1. *Brachiis à latere ductis*] Munitiones quæ castra jungebant ad implendum orbem circumvallationis, Latinis *brachia* dicebantur. Græci scriptores hujusmodi munitiones omnes, quæ in longum porriguntur, *πέδιλα κρούα* non brachia, aut *πέδιλα κρούα* vocant: & quum distinctius loquuntur, *Ἀγροφροσίως*, & *Ἀγροφροσίως*, ac *Ἀγροφροσίως*. Posteriores Græci vocem Romanam usu fecerunt suam, & *βραχίονα* appellarunt.

2. *Ab Ambiorige*] *Ambuo rege*, in quibusdam libris queis imperiti scribæ præferunt. Qui Cæsaribus librum quintum bellorum Gallicorum legerit, tam portentosa ludibria non admisit.

3. *Quæ ampliora solito industriâ*] Stevvechius de conjecturâ, quæ *arctiora solito industriâ*. Optime secundum castrametationem. Cæsar: *Consedit, & quàm aquissimo loco potest, castra communit; atque hac etsi erant exigua per se vix hominum millium septem, præsertim nullis cum impedimentis, tamen angustius viarum quam maxime potest, contrahit, eo consilio, ut in summam contemptionem hostibus veniat.*

4. *Quâ re prælio aptatos*] Hoc probò: nec capto aliorum, *captato*.

5. *Juxta munimenta*] *Scribe, intra munimenta*, ex ipso quidem Cæsate, & conjecturâ Stevvechii.

1 concitati, lignis sarmentisque se oneraverunt, quibus fossas complerent: ingentique cursu castra nostra in colle posita petiverunt, unde in eos Titurius universas immisit copias, multisque Gallorum caësis plurimos in deditionem accepit.

VIII. Asculani 2 oppugnato oppidum Pompejo, cum paucos senes ægros in muris ostendissent, ob id securos Romanos eruptione facta fugaverunt.

IX. Numantini obsessi, ne pro vallo quidem instruxerunt aciem; adeoque se continuerunt, ut Popilio Lænati fiducia fieret, scalis oppidum aggrediendi. 3 Quo deinde suspicante insidias (quia ne tunc quidem obsistebatur) ac suos revocante, eruptione facta aversos, & descendentes adorti sunt.

C A -

Quomodo noster P. expressum habuit.

* *Ac fugam cogitare*] Puto legendum; *ac de fugâ cogitare.*

1. *Concitati*] Quidam, *excitati*: ut sæpius aliàs. De materiis; quibus fossæ complebantur, vide quæ diximus ad librum primum, cap. 5.

2. *Oppugnato oppidum Pompejo*] In exaratis, *oppugnaturi oppidum Pompeji.* in Par. *oppugnato oppidum Pompeji.* Utrumque incepte & contra historiam.

3. *Quo deinde suspicante*] *Demum*, hoc modo *avertit* & *deinde*, non semel in Frontini libris MSS. occurrit.

* Hi

CAPUT XVIII.

De constantia obsessorum.

EXEMPLUM I.

ROMANI affidente incenibus Hannibale ostentanda fiducia gratia, supplementum exercitibus, quos in Hispania habebant, diversa porta miserunt.

II. Iidem agrum, in quo castra Hannibal habebat, defuncto forte domino, venalem ad id pretium licendo perduxerunt, quo is ager ante bellum venierat.

III. * Hi dum ab Hannibale obsiderentur, & ipsi obsiderent Capuam, decreverunt, ne nisi capta ea, revocaretur inde exercitus.

SEXTI

* **H**I dum ab Hannibale, &c.] *Iidem dum ab Hannibale obsiderentur, & ipsi obsidere Capuam decreverunt, & nisi capta ea, revocaverunt inde exercitus.*